

Humus¹¹⁵

Afdelingsblad IVN Maastricht

zomer 2023

Beleef de natuur

Bestuur

Voorzitter

Jack Gerats 06-27850396 j.gerats@planet.nl

Secretaris/ledenadministratie en vertrouwenspersoon v.d. afdeling

Carlo Poolen 043-3626261 ivn.maastricht@home.nl

Penningmeester

Gerard Hermkens 06-53947730 penningmeester.ivn.maastricht@gmail.com

Lid

Vanessa Ali 06-21555764* vanessahilwig@gmail.com *13.00 - 17.00 uur

Coördinatoren werkgroepen

Werkgroep Publieksactiviteiten

Vanessa Ali 06-21555764* vanessahilwig@gmail.com *13.00 - 17.00 uur

Werkgroep PR

Chrit Merckelbagh 043-3612892 chritm@gmail.com

Werkgroep Jeugd - 'de Jekerdal-scharrelkids'

Vacature (voor inlichtingen: Carlo Poolen, ivn.maastricht@home.nl)

Werkgroep BOP (Beheer & Onderhoud Projecten)

Chris van den Ende 06-33772656 chris.vandenende53@gmail.com

Werkgroep Flora

Vacature (voor inlichtingen: Irma Kokx, ipa.kokx@gmail.com)

Werkgroep Natuurbeheer

Dirk van de Weijer 043-3617900 bonlogis@hotmail.com

Werkgroep Vogels

Christine Woestenburg 06-11168852 wgv.maastricht@gmail.com

Nico Wetzels 043-7850870

Werkgroep Wandelen met busvervoer

Gid van Schijndel 06-21253047 gid.van.schijndel@home.nl

Secretariaat

Carlo Poolen
IVN Maastricht, Trichtervogdenstraat 70, 6223 CT Maastricht
043-3626261
ivn.maastricht@home.nl

Website www.ivn.nl/maastricht

Humus¹¹⁵

Afdelingsblad IVN Maastricht

Zomer 2023

Voorop staat . . .

...een nieuw idee van IVN Maastricht: het Jekerrondje! Om de 2 weken wandelen in het Jekerdal!

Sinds kort is door de werkgroep publieksactiviteiten het initiatief genomen om op een laagdrempelige manier zoveel mogelijk mensen te laten genieten van natuur en landschap. Er is gekozen voor wandelen in het Jekerdal en de directe omgeving. Om de twee weken op zondagmorgen vanaf de vaste vertrekplaats: de grote parkeerplaats in Kanne (B). Van 09.30 tot 11.00 uur kan iedereen (groot, klein, dik, dun, met of zonder hond) meewandelen. Je hoeft je niet aan te melden, geen kennis van de natuur te hebben, gewoon komen en genieten van de omgeving en wat opsteken van de IVN-gidsen die meegaan. De kernwoorden zijn dan ook: verrassend, toegankelijk, gezond en genoeglijk. En na afloop kun je samen nog wat drinken in een van de cafeetjes in Kanne.

Van de redactie

Humus digitaal

Aanmelden voor de digitale Humus kan nog steeds, stuur een e-mail naar Chris van den Ende: chris.vandenende53@gmail.com en je Humus valt voortaan in de digitale brievenbus! Sluit je aan bij de ruim 80 personen die je al zijn voorgegaan.

Nog even ter herinnering: de digitale Humus is altijd volledig in kleur. Het spreekt vanzelf dat de foto's daardoor nog beter tot hun recht komen dan de zwart-witfoto's in de gedrukte versie. En op je computerscherm kun je de foto's zo groot uitvergroten als je zelf wilt (de teksten trouwens ook!).

[Redactie]

Blijf op de hoogte van de activiteiten van IVN Maastricht

E-mail service: aanmelden bij Chrit Merckelbagh, werkgroep PR:
chritm@gmail.com

Website: kijk ook op de website voor het laatste nieuws,
www.ivn.nl/maastricht

Humus: nr. 116
komt uit: begin september en loopt tot half januari 2024

Bestuursberichten

Het bestuur van IVN Maastricht vergadert maandelijks waarvan drie keer per jaar samen met de coördinatoren van de werkgroepen.

Wij willen je informeren over de belangrijkste onderwerpen.

Algemene Ledenvergadering

8 maart hebben we de jaarlijkse algemene ledenvergadering gehouden. Deze keer zijn we welkom in de grote zaal van de Klaekeburg in Heugem. 7 leden en 4 bestuursleden zijn aanwezig en voor iedereen is er een stukje vlaai. In de vergadering nemen we afscheid van Anneke van Montfort als bestuurslid van onze vereniging. Ook Gid van Schijndel stopt als bestuurslid. Gelukkig komt Vanessa Ali het bestuur versterken. De penningmeester neemt ons mee in de financiën. 2022 sluiten we af met een klein tekort, ook in 2023 denken we op een tekort uit te komen. Maar gelukkig hebben we een solide financiële basis.

In de vooruitblik voor 2023 presenteren we het nieuwe wandelconcept: het Jekerrondje. Dit is een tweewekelijkse wandeling op zondag vanuit Kanne, met iedere keer een ander thema. Dit past bij de oproep van een van de leden om meer laagdrempelige activiteiten te organiseren.

De Werkgroep BOP geeft uitleg over het vernieuwen van de Bomenroute Heugem in samenwerking met de gemeente. Als laatste presenteert zich de projectgroep Duurzaamheid die aandacht vraagt voor duurzaamheid bij onze activiteiten. Daarnaast wil de projectgroep weer een overleg van de groene organisaties in Maastricht in het leven roepen. In de vergadering wordt de suggestie gedaan om als einddoel een duurzaamheidsdag te organiseren.

Het bestuur krijgt het advies om de jaarvergadering aantrekkelijker te maken, bijvoorbeeld door het jaarverslag in de vorm van foto's of een film te presenteren.

Voortgang Natuurtuinen Jekerdal

De doorstart van de Natuurtuinen is nog niet zeker. De vergunningen en de financiën zijn nog onzekere factoren. We hebben daarom voorlopig nog alternatieve locaties nodig voor onze activiteiten, maar de intentie is om terug te keren naar de Natuurtuinen. Wel mogen we de tuinen gebruiken voor buitenactiviteiten.

Ratelaar

De werkgroep PR heeft besloten om onder de naam Ratelaar een digitale nieuwsbrief uit te geven als aanvulling op de Humus. Inmiddels zijn al 6 Ratelaars verschenen en krijgen we veel positieve reacties voor dit extra communicatiekanaal voor onze leden. [Carlo Poolen, secretaris]

Nieuwe leden

In de afgelopen periode hebben we aanmeldingen ontvangen van: Desiré de Boer, Maria van Kerkhof, Ronny Herberghs, Sia Thoma, Yvonne Smeets, Ellen Willemsen, Carline Sarneel, Willem Wolters, René Schilder, Reinier Vermijs, Jacqueline Slegers, Edith Waeijen-Cammaert, Inge Dohmen, René Schilder. Welkom bij de vereniging.

Post

In dit overzicht vind je post die we in de afgelopen periode hebben ontvangen. Je kunt een poststuk opvragen bij de secretaris, Carlo Poolen.

- IVN NL: stukken Landelijke Raad
- IVN Eijsden: De Wissel, nummers 2022-4 en 2023-01
- IVN District Limburg: verslag Districtsledenvergadering 19/11
- NMF Limburg: Jaarbericht 2022
- CNME: Monitorrapport 2021

Wie wordt onze nieuwe secretaris?

IVN Maastricht is op zoek naar een nieuwe secretaris. Carlo Poolen, onze huidige secretaris heeft aangegeven dat hij zijn taak als secretaris wil overdragen aan een andere enthousiaste vrijwilliger. Zelf wil hij binnen IVN Maastricht actief blijven als natuur- en landschapsgids, met het geven van cursussen en als coördinator van de Jekerdal-scharrelkids. Wie wil deze mooie en belangrijke taak binnen de afdeling op zich nemen? Voor meer informatie over deze functie of als je ons een tip kunt geven over een mogelijke kandidaat, neem contact op met onze voorzitter Jack Gerats, tel. 06-27850396.

Het bestuur zoekt nieuwe actieve leden

IVN Maastricht organiseert vele educatieve activiteiten voor derden en voor de eigen leden. Om deze activiteiten mogelijk te maken blijven we zoeken naar actieve leden die de werkgroepen versterken. We zijn op zoek naar coördinatoren voor de volgende werkgroepen: Jeugd (Jekerdal-scharrelkids) en Flora. Heb je interesse of weet je een geschikt iemand? Laat het mij even weten. [Carlo Poolen]

Komende activiteiten

Voor elke activiteit geldt: aanmelden is verplicht (tenzij anders vermeld).
Vul het registratieformulier in via de link in de flyer of op de website.

Om de twee weken op zondag - Het Jekerrondje

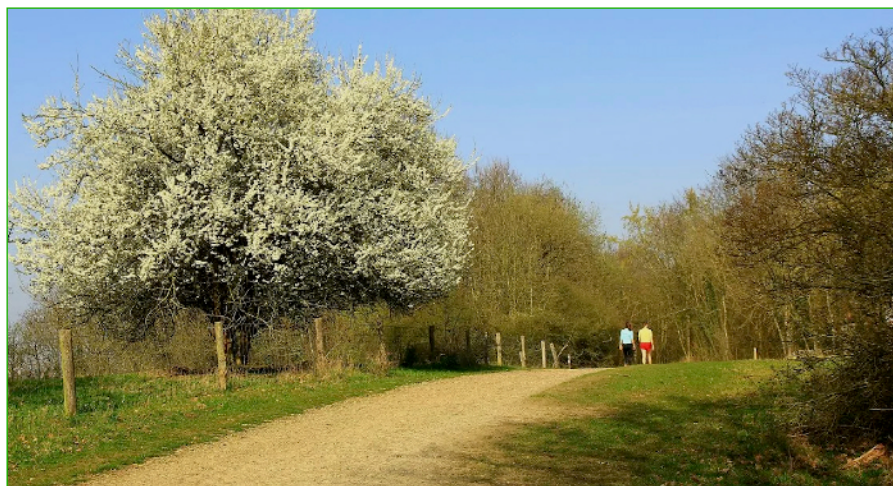
Sinds eind maart presenteert IVN Maastricht een nieuwe formule: om de twee weken een natuurwandeling op zondagochtend, die je kunt samenvatten in vier kernwoorden: Verrassend, Toegankelijk, Gezond en Genoeglijk. We noemen dit het Jekerrondje!

Het zijn lichte wandelingen van 1 ½ uur (3 à 4 km) over goed begaanbare paden (wel eens licht heuvelachtig) begeleid door één of twee speciaal opgeleide natuur- of landschapsgidsen van IVN. Voor jong en oud, mét en zonder kinderen. Op zondagochtend, om de week, van 09.30 uur tot 11.00 uur in en rond het Jekerdal. Vertrek vanaf het Statieplein in Kanne (gratis parkeren, volop plek).

Kennis van natuur is niet nodig. Belangstelling is voldoende. Iedereen mag zo vaak meegaan als men wenst, het hele jaar door.

Omdat de natuur verandert met het wisselen van de jaargetijden zal ieder Jekerrondje anders zijn. De gidsen zullen inhaken op wat er op dat moment het meest bijzonder is in het landschap. Iedere wandeling krijgt zo een eigen thema met een unieke belevenis.

De startplek is altijd dezelfde. En de wandeling gaat altijd door, elke twee weken, ongeacht het weer. De paden kunnen soms glad en modderig zijn. Stevige schoenen zijn dan aan te raden en een wandelstok kan soms nuttig zijn. Huisdieren mogen mee, indien aangelijnd.

De wandelingen zijn op: 7 mei, 21 mei, 4 juni, 18 juni, 2 juli, 16 juli, 30 juli, 13 augustus, 27 augustus, 10 september, 24 september, 8 oktober, 22 oktober, 5 november, 19 november, 3 december en 17 december.

Start: Parking Statieplein, Kanne (B). Tijd: 09.30-11.00 uur. Aanmelden is niet nodig. Deelname is gratis. Voor meer informatie: Hugo Bloksma, tel. 06-53160247, e-mail: hbloksma@xs4all.nl Na afloop is het mogelijk om met elkaar iets te drinken in een van de horecazaken bij het startpunt. Het Jekerrondje verrijkt je zondag en jezelf. Dus aarzel niet en wandel mee! [Hugo Bloksma]

Zondag 7 mei - Ardennenwandeling Stavelot - Coö

Door het Covid-virus heeft de activiteit 'wandelen met busvervoer' een tijd stilgelegen, maar we gaan weer verder waar we gebleven waren. Aanmelden is/was mogelijk tot 30 april. Kijk voor meer info op de website www.ivn.nl/maastricht

Maandag 29 mei - Panoramawandeling Jekerdal Bassenge (B)

Op 2de Pinksterdag, 29 mei, maken we een wandeling van 15 kilometer rond het dal van de Jeker in Wallonië, net over de grens onder Maastricht. Hier in Franstalig België wordt deze rivier de Geer genoemd. We lopen langs snelstromend water, doorkruisen een natuurreservaat en wandelen over de aangrenzende heuvels en hoogvlaktes én we worden getraakteerd op prachtige vergezichten op het Geerdal.

We wandelen onder begeleiding van twee IVN-natuurgidsen en nemen er ruim de tijd voor. Mocht tijdens de wandeling blijken dat 15 kilometer voor één of meerdere deelnemers te veel is, dan kunnen zij een tot 11 kilometer ingekorte route volgen, eveneens begeleid door één van de gidsen. Stevige schoenen zijn wenselijk. De route kan plaatse-

lijk drassig zijn en enkele paden zijn nogal hobbelig. Neem zelf wat te eten en te drinken mee want onderweg is er geen horeca.

We vertrekken en komen terug bij de Lourdesgrot in Bassenge. We proberen te carpoo-len. Geef daarom aan of je: 1) met de auto komt en hoeveel personen je kunt meenemen óf 2) dat je graag wilt meerijden óf 3) dat je op eigen gelegenheid naar Bassenge gaat. Adres: 'Le petit Lourdes', Rue de la Grotte 7, 4690 Bassenge, België.

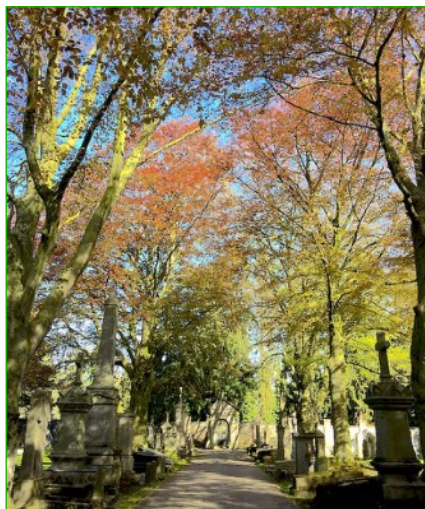
Deelname is gratis. Tijdstip van vertrek 10:30 uur. Aanmelden is verplicht per mail: hbloksma@xs4all.nl

Voor verdere info: Hugo Bloksma Tel. 06 531 60 247.

Zondag 4 juni - Bezoek Monumentale begraafplaats

Het Rouw- en Gedenkpark aan de Tonger-seweg is een tweehonderd jaar oude be-graafplaats.

Op 4 juni verzorgen wij van 09.30 uur tot ongeveer 11.30 uur een excursie over deze Monumentale begraafplaats met vooral aan-dacht voor de oude bomen, vogels die hier graag nestelen en alle andere natuur. We starten bij de hoofdingang aan de Tonger-seweg. Aanmelden is verplicht en details volgen te zijner tijd in de flyer. [Irma Kokx]

Maandag 26 tot en met donderdag 29 juni - AvondNatuur4Daagse

Tot en met 2019 organiseerden we jaarlijks in de laatste week van juni een viertal avondwandelingen van maandag- tot en met donderdagavond. Vorig jaar hebben we het weer opgepakt na de corona-jaren en met een 4-tal wandelingen op verschillende plekken met verschillende invalshoeken hebben we de AvondNatuur4Daagse weer in onze agenda gezet. Vorig jaar was het thema 'Biodiversiteit' en dit jaar gaan we het over 'Stadsnatuur' hebben.

De wandelingen starten steeds om 19.00 uur en duren tot ongeveer 21.00/21.30 uur. Tijdens de wandelingen zal het nodige worden verteld, maar het gaat vooral ook om het genieten van de natuur. Via de flyers en de website wordt voor elke wandeling aangegeven waar het startpunt is en welk ommetje wordt gemaakt. We willen in de volgende vier buurten wandelen: maandag 26 juni een ommetje Vaeshartelt, dinsdag 27 juni in het Stadspark met de mooie monumentale bomen, woensdag 28 juni is Stadsnatuur in het stadsdeel Wijck aan de beurt en als laatste donderdag 29 juni als we weer in het Frontenpark, grenzend aan de noordwestkant van het centrum van Maastricht, gaan wandelen. Op één of twee avonden komen de Vleermuizenexperts een demonstratie geven na afloop van de wandeling. Er wordt geprobeerd om het eindpunt in de buurt van een cafeetje of horecavoorziening te plannen zodat er nog met een drankje nagepraat kan worden.

[Vanessa Alij]

Zaterdag 8 juli - Slootjesdag

Wat leeft er onder water? De Jekerdal-scharrelkids gaan op zoek naar het leven onder water. Een sloot, vijver of beekje is het leefgebied voor veel verschillende dieren. En het

zijn niet alleen maar vissen die onder water leven. Ga mee en ontdek de wondere wereld onder water. Meer info en aanmelden volgt in de flyer. [Carlo Poolen]

Zaterdag 12 augustus - Vallende Sterren

Elk jaar rond half augustus kruist de Perseiden-wolk de baan van de aarde. Een wolk van meteoren die als ze door de zwaartekracht van de aarde gevangen worden, te zien zullen zijn als vallende sterren. Dit jaar hebben we geluk. Er zullen er extra veel te zien zijn omdat er maar weinig maanlicht zal zijn. Als wolken tenminste geen roet in het eten gooien. Dit is een avondexcursie over het plateau van Margraten en we starten om 21.30 uur met een korte uitleg over dit fenomeen. Om ongeveer 22.00 uur gaat de zon onder en daarna lopen we dus in het donker. De excursie duurt tot ongeveer 23.00 uur. Hou de flyer in de gaten!! [Antonie de Beaumont]

Vrijdag 25 en zaterdag 26 augustus - Excursie Nacht van de Vleermuis

Na een korte uitleg over de te verwachten vleermuissoorten, met behulp van enkele Bat-detectors, uitgedeeld aan de deelnemers ter plaatse, verplaatsen we ons te voet over straat en wandelpaden langs gebouwen en via het stadspark bij de voormalige Tapijnkazerne. De route is rolstoelvriendelijk.

Vertrekpunt: Prins Bisschopsingel, Tapijnkazerne voormalige Hoofdingang, Gebouw

met de klok. Wanneer: vrijdag 25 augustus én zaterdag 26 augustus 2023, van 20.00-22.00 uur. Voor wie: voor alle leeftijden, kinderen onder begeleiding. Kosten: Gratis. Aanmelden gaat per email: pghbeckers@ziggo.nl vóór 22 augustus (max. 16 pers).

Zaterdag 16/zondag 17 september - Nationale Nachtvindertelling Sint-Pietersberg

Ook dit jaar wordt er weer een landelijke nachtvindertelling georganiseerd waar wij als IVN Maastricht graag aan meedoen. Dit jaar valt dit in het weekend van 16/17 september. Onder leiding van 2 nachtvinddeskundigen, Marcel Prick en Jo Hermans, gaan we deze prachtige vlinders in de avond en nacht observeren. Marcel en Jo maken opstellingen waar de nachtvinders op afkomen, onder andere met een felle lamp op een laken, lokstof op palen en lichtvallen. Zij geven ook uitleg over wat er allemaal te zien is. Deze activiteit begint na zonsondergang en duurt tot ver in de nacht, maar je hoeft niet tot het einde te blijven. Bij slecht weer -regen of harde wind- gaat de telling niet door omdat de vlinders dan niet vliegen. In de flyer vind je te zijner tijd nadere informatie over dag, tijd en plaats.

[Antonie de Beaumont]

Cursussen Workshops Webinars & Lezingen

Let op: aanmelden is verplicht. Via de aanmeldlink in de flyer en op de website.

Bomencursus 2023-2024

Bomen zijn van levensbelang voor de mens, voor dieren en voor het milieu. Het is alweer enkele jaren geleden dat we een bomencursus hebben aangeboden. We gaan dit najaar starten met het volgen van bomen in alle vier de seizoenen in de vorm van 4 lespakketten (één lespakket per seizoen dus). In elk lespakket wordt aandacht besteed aan speci-

fieke dingetjes waaraan bomen op dat moment herkend kunnen worden.

Elk lespakket bestaat uit een theorieles met oefeningen en een praktijkles buiten. Centraal staan inheemse bomen, maar ook de exoten komen aan bod omdat deze veel in parken zijn aangeplant. De theorielessen vinden op dinsdagavond plaats van

20.00 uur tot ongeveer 22.15 uur; de buitenlessen op zaterdag zijn op locatie en starten om 09.30 uur en duren tot ongeveer 12.00 uur. We starten met een lespakket over zaden en vruchten in september (dinsdag 5 september en zaterdag 16 september), gevolgd door een lespakket over herfstbladeren en herfstkleuren in oktober (dinsdag 24 en zaterdag 28 oktober). Begin februari (dinsdag 6 februari en zaterdag 10 februari 2024) volgt het lespakket over bomen in de winter met aandacht voor silhouet, stam en knoppen en het laatste lespakket gaat over de bloei en zaad (dinsdag 16 april en zaterdag 20 april 2024). De kosten per lespakket bedragen €10,00 voor IVN-leden en €15,00 voor niet-leden. Verdere informatie is te krijgen bij Irma Kokx (e-mail: ipa.kokx@gmail.com).

Vragen staat vrij

Nekpijn

Een poosje terug heb ik aan de landelijke vogeltelling meegedaan en bij mijn scores kon ik onder andere een Houtduif vermelden. Heel opvallend hoe zo'n vogel zich voortbeweegt. Onder het lopen gaat de kop voortdurend met schokkende bewegingen van voor naar achteren en terug. Als je er lang naar kijkt krijg je nekpijn.

Waarom doet een Houtduif dat? Lijkt me veel energie te kosten waar je niks aan hebt maar er zal ongetwijfeld een goedgeoordacht verhaal achter zitten. Kan iemand van de club daar uitleg over geven?

Groet,

Chris van den Ende

Hallo Chris,
Mooie vraag.

Ik ben er eens ingedoken en heb onderstaand antwoord voor je gevonden: een duif die loopt is een stuk kwetsbaarder dan een duif die vliegt. Daarom moet hij zijn omgeving extra goed in de gaten houden.

De Canadese onderzoeker B.J. Frost van Queen's University in Ontario heeft een studie gedaan naar de beweging van de duivenkop. Hij ontdekte dat duiven hun kop niet knikken, maar juist hun kop vooruit bewegen, het dan laten hangen en vervolgens een stap nemen. Hierdoor lijkt het alsof de kop terug beweegt, maar eigenlijk komt het lichaam weer onder de kop. 'Head-bobbing' heet deze beweging.

Uit later onderzoek met geblinddoekte duiven is gebleken dat duiven stoppen met knikken tijdens het lopen. Dat wordt gezien als het bewijs dat duiven de beweging gebruiken om beter te kunnen zien. De ogen van een duif zitten aan de zijkant van de kop en kunnen dus niet samenwerken. Diepte inschatten is daardoor lastig. Als ze ja-knikken voordat ze een stap zetten, zullen verder gelegen voorwerpen optisch meer bewegen dan voorwerpen die dichterbij liggen. Daardoor kunnen ze de diepte beter inschatten. Ook kunnen duiven hun kop heel ver draaien en zo 360 graden rondkijken om mogelijke vijanden te spotten.

Een andere hoofdbeweging van de duif is het heftig schudden met de kop. Dit is niet om beter te zien, maar om te verleiden. Het kopschudden is een vorm van communicatie van zowel mannetjes- als vrouwtjesduiven.

Groeten, Christine

Van her en der

De landmarks van het Grensschap

De Neanderthalers en het Hezerwater

Via de landmarks maken we een tijdreis door het landschap. Ditmaal voert onze tocht ons naar het stukje België aan de oostoever van het Albertkanaal en wel naar wat sinds kort de Neanderthalerweg heet, die boven langs de oever van het kanaal loopt. Het gaat om het stukje dat bij de brug van Veldwezelt begint en tot de tegenwoordige golfbaan loopt. Daar treffen we sporen

aan van een Pleistoceen landschap, dat heel aantrekkelijk was voor de Neanderthalers die daar in de ijstijd herhaaldelijk bivakkeerden. Het gaat om het landschap van het Hezerwater (of in het Vlaams het Heeswater) dat in de ijsstijden tot heel recent van Herderen en Rosmeer via Hees en de Dousberg door het Lanakerveld naar Smeermaas stroomde, waar het in de Maas uitmondde. In België bestaat het riviertje nog, maar door de aanleg van het Albertkanaal in de jaren '30 werd het van zijn Nederlandse loop afgesneden. Je kan het ter hoogte van de Kesseltse Kip nog steeds in het kanaal zien uitstromen.

Dit Hezerwater is nu een minuscuul beekje, maar in de ijstijd was dat anders. In de ijstijd (het Pleistoceen, tussen 2 ½ miljoen jaar en 12.000 v.Chr) wisselden warme en koude periodes elkaar af. In de koude periode was het landschap een permanent bevroren toendra, waar rivieren en beken in ondiepe geulen over heen kolkten, maar in de warme periodes ontdooide de grond en vormden de rivieren en beken een relatief rustige, vaste geul waardoor ze richting zee stroomden. Veel water werd opgenomen door de bossen die toen konden floreren. In de overgang naar een nieuwe koude periode verdwenen de bossen, waardoor het regenwater niet meer vastgehouden werd, en zich met volle kracht door de geul een weg baande. Die geul werd dan meters diep uitgesneden. Omdat de Maas tussen 650.000 en 550.000 jaar geleden langs de westkant van de Dousberg stroomde, had de rivier daar grote grindpakketten afgezet. Die kwamen door de insnij-

dingen in de later nieuwe koude periodes bij het Hezerwater bloot te liggen in steile klif-oeveren. In die grindlagen zat echter ook mergelsteen, dat meteen

meegesleurd was. En in die mergelsteen bevond zich silex (ofwel vuursteen). Dit verhaal van het Hezerwater wordt verteld bij landmark 6, die op het golfterrein ligt, een stukje voorbij de ingang vanaf de Neanderthalerweg.

De pleistocene rivierdynamiek had hier zo een landschap geschapen dat typerend was voor de landschappen waarin de Neanderthalers floreerden. Deze relatief kleine, compacte en sterke menssoort was uitstekend aan de ijstijden aangepast. De Neanderthalers joegen vooral op kuddes die langs de rivieren trokken, zoals paarden, bizons, runderen en rendieren (mammoeten en wolharige neushoorn lieten ze wijselijk met rust). Zij trokken rond maar kwamen steeds weer terug op plekken die hen aanstonden. Dat was hier ook het geval. Ze vonden beschutting in de kliffen langs het riviertje, maar waren vooral geïnteresseerd in de vuursteen, die ze tussen het grind in de rivierbodem aantroffen. Vuursteen was voor hen essentieel om te kunnen overleven. Ze maakten er vuistbijlen mee, die feitelijk veel meer dan dat waren: door het scherpe snijvlak konden ze hem ook als hak, snijwerktuig, bij de slacht en voor nog veel meer gebruiken. Daarnaast vervaardigden ze schrapers en spitsen van vuursteen. Uit opgravingen die hier vanaf 1995 gedaan zijn, is gebleken dat er op vijf verschillende niveaus sporen van Neanderthalers zijn aangetroffen, die ruwweg de periode van 140.000-40.000 jaar geleden omspannen. Dat dit een Neanderthaler hot spot was blijkt wel als men bedenkt dat er nooit meer dan een paar honderd Neanderthalers tegelijk in Nederland rondzwierven. Dit verhaal wordt bij landmark 5 langs de Neanderthalerweg verteld.

Sporen van dit landschap en deze geschiedenis zijn nog in het landschap te zien. Het Hezerwater stroomt nog steeds in België, en in Nederland heeft het een dalbodem uitgesleten die tot aan de Maas te volgen is. Uiteraard is die door erosie sterk afgevlakt zodat de steile kliffen geheel verdwenen zijn. De vijvers op het golfterrein zijn aangelegd als herinnering aan het Hezerwater. De Neanderthalers zijn geëerd door de Vlaamse overheid die naast het landmark een prachtig monument heeft aangelegd, dat op afspraak te bezichtigen valt. Het toont de archeologische lagen die de aanwezigheid van de Neanderthalers documenteerden. Die lagen bevatten bij goed toezien onder meer kleine zwarte korreltjes – overblijfselen van de kampvuren van de Neanderthalers. Voor mij was dit in ieder geval een geweldige historische sensatie.

[Pieter Caljé]

NL Doet

Natuurtuinen Jekerdal bestaat al meer dan 25 jaar. Deze voormalige stadskwekerij is destijds omgetoverd tot een plek waar CNME, Vrienden Natuurtuinen Jekerdal en IVN Maastricht hun thuis hebben. De bijbehorende heemtuin is een ware ecologische voorraadschuur voor Limburgse bloemen en planten, zeker omdat deze tuin tussen de bekende natuurgebieden Cannerbos en Sint-Pietersberg ligt. Natuurtuinen Jekerdal biedt een inspirerende omgeving om te leren in en over het groen. In de tuinen zijn verschillende voorbeelden van natuur-tuinieren, een kwekerij van wilde planten en een verscheidenheid aan milieus zoals een akker, bermen, takkenrillen, geveltuinten, sedumdakken en een permacultuurtuin. Daarnaast zijn er verpozing mogelijkheden als een blotevoetpad, een amfitheatertje en struinpaadjes.

Door gemeentelijke bezuinigingen zijn de tuinen wel bijgehouden door de vrijwilligers, maar is er de laatste jaren minder professioneel onderhoud gepleegd.

IVN Maastricht houdt van Natuurtuinen Jekerdal en wil helpen de achteruitgang tegen te gaan.

In het kader van 'NL Doet' hebben een 8-tal leden van onze vereniging op 10 maart een begin gemaakt aan het herstellen van Natuurtuinen Jekerdal. Dat deden zij samen met 8 vrijwilligers van Vrienden Natuurtuinen Jekerdal, 15 kinderen van het United World College uit Scharn en last but not least 4 ecologisch beheerders en de directeur van CNME.

Na een bemoedigend praatje van CNME stroopte iedereen de mouwen op en ging in groepjes aan de slag. Zagen, knippen, snoeien, vlechten, schilderen en nog veel meer werd na 2 uurtjes gevolgd door koffie, thee, limonade en vlaai in 'de groene ruimte'. Onder het

vlaai-eten kwam een van de CNME-beheerders naar ons toe met een glas water. Ik dacht dat het warm water was en dat hij bij ons aan tafel een zakje thee zou komen halen. Vreemd, want er stonden toch kannen met thee op de tafel waar hij net langs was gelopen? Hij zette het glas op tafel en de foto vertelt de rest. De Natuurtuinen hebben volop leven en zijn het waard om te behouden. Onderhoud is een must en als je het met zijn allen doet kan dat hartstikke leuk zijn. Gid had alles prima georganiseerd. [Chris van den Ende]

Aanwasboring Amby en Cannerbos

In ons Jubileumjaar vond op 24 oktober 2022 het Bomenfestival plaats. Het was een excursie door Amby waarbij bomen het hoofdthema vormden. In Amby staat een Tamme kastanje op het boerenerf van de familie Prickaerts aan de Molenweg 1a. Deze boom ontbrak uiteraard niet aan die excursie al was het maar vanwege het mooie verhaal dat deze boom kent: de boom zou in de Franse tijd door Russen zijn geplant en tevens de oudste boom van Maastricht zijn, althans zo wordt beweerd. Ik heb een poging gedaan om te achterhalen of die beweringen kloppen. Op de website van Amiepedia (https://amiepedia.nl/index.php/Tamme_kastanje_Molenweg) kun je lezen wat ik over de Tamme kastanje aan de Molenweg heb achterhaald en de lezer mag zelf een conclusie trekken.

Om te weten hoe oud een boom is moet je erbij zijn geweest toen de boom werd geplant óf je telt de jaarringen vanaf de kern van de boom tot aan de bast. Bij de Tamme kastanje in Amby is dat een uitdaging want de boom omzagen omwille van een telling is uit den boze want het gaat hier om een monumentale boom. In overleg met de Bomenstichting, Het Limburgs Landschap en de gemeente Maastricht kreeg ik de handen op elkaar om

op 20 maart door Leo Goudzwaard van Wageningen University & Research een aanwasboring te laten verrichten in de Tamme kastanje in Amby én in een Zomereik in het Cannerbos. De betreffende Zomereik vormt met een stuk of 10 andere eiken de rand van het voormalige Sterrenbos van 1700 en zou wel eens ouder kunnen zijn dan de Tamme kastanje.

Met behulp van een aanwasboor, dat is een holle boor van 60 cm lengte, werd in de Tamme kastanje een gat van 6 mm doorsnede geboord. Nadat het gat ongeveer 30 cm diep was, werd er vanaf de achterzijde van de boor een guts ingebracht. Een guts is een metalen strip die over de hele lengte een kromming heeft en precies in de holle boor past. Het hout dat in de boor zit komt op deze wijze keurig in de guts terecht. De guts werd daarna voorzichtig uit de achterzijde van de boor getrokken en zo kwam er een guts mét houtmonster naar buiten. Vervolgens werd het houtmonster voorzichtig in een soort rietje geduwd. Vergelijk het maar met een gesneden brood dat door de bakker op een beugel wordt gelegd en vervolgens in een zak wordt geduwd. Het rietje werd vervolgens aan weerszijden dichtgeplakt. Hierna vond er nog een boring plaats want met 30 cm boren zit je nog lang niet tot aan de kern van de boom. Uit het monster bleek duidelijk dat er slappe, natte delen in zaten, dat wil zeggen dat de boom een hol gedeelte heeft. Daarna volgt fase 2: de houtmonsters worden in de universiteit van Wageningen in een groef van een houten balkje gelegd nadat de groef met houtlijm is ingesmeerd. Dat is secuur werk want alle stukjes van de boorkern moeten met de vezels omhoog liggen om de jaarringen te kunnen zien en te kunnen tellen. Om de boorkern in de groef goed naar beneden te drukken wordt alles tijdelijk met plakband vastgeplakt. Als het plakband

Afdelingsactiviteiten

Mei

wo	03	20.00	Bestuursvergadering - locatie CNME, Capucijnenstraat 21-C19
za	06	09.30	Werkgroep Flora: activiteit nader te bepalen
di	09	20.00	Werkgroep Vogels: bijeenkomst
za	13	09.30	Werkgroep Natuurbeheer - snoeien op nader te bepalen plaats
wo	17	19.30	Werkgroep Flora: bijeenkomst - nader te bepalen
do	18	20.00	Werkgroep Vogels - Hemelvaartexcursie Oostvaardersplassen (t/m 21 mei)
wo	24	20.00	Werkgroep Publieksactiviteiten: bijeenkomst
za	27	09.00	Werkgroep Vogels: Excursie - plaats nog te bepalen

Juni

za	03	09.30	Werkgroep Flora: activiteit nader te bepalen
wo	07	20.00	Coördinatorenoverleg - locatie CNME, Capucijnenstraat 21-C19
za	10	09.30	Werkgroep Natuurbeheer: snoeien op nader te bepalen plek
di	13	20.00	Werkgroep Vogels: bijeenkomst - nader te bepalen
wo	14	20.00	Werkgroep Publieksactiviteiten: bijeenkomst
wo	21	19.30	Werkgroep Flora: activiteit nader te bepalen
zo	25	09.00	Werkgroep Vogels: excursie - plaats nog te bepalen

Juli

za	01	09.30	Werkgroep Flora: activiteit nader te bepalen
wo	05	20.00	Bestuursvergadering - locatie CNME, Capucijnenstraat 21-C19
za	08	09.30	Werkgroep Natuurbeheer - snoeien op nader te bepalen plaats
di	11	20.00	Werkgroep Vogels: bijeenkomst
wo	19	19.30	Werkgroep Flora: activiteit nader te bepalen
za	29	08.00	Werkgroep Vogels: excursie - plaats nog te bepalen

Augustus

za	05	09.30	Werkgroep Flora: activiteit nader te bepalen
di	08	20.00	Werkgroep Vogels: Pimpelmezenavond - plaats nader te bepalen
za	12	09.30	Werkgroep Natuurbeheer: snoeien op nader te bepalen plek
wo	16	19.30	Werkgroep Flora: activiteit nader te bepalen
za	26		Actieve leden dag - bezoek Vuursteenmijn - start eetcafé Riekelt, Rijksholt
zo	27	08.00	Werkgroep Vogels: excursie - plaats nog te bepalen

September

za	02	09.30	Werkgroep Flora: activiteit nader te bepalen
wo	06	20.00	Bestuursvergadering - locatie CNME, Capucijnenstraat 21-C19
di	12	20.00	Werkgroep Vogels: bijeenkomst - plaats nader te bepalen
za	16	09.30	Werkgroep Natuurbeheer: snoeien op nader te bepalen plek

Publieksactiviteiten

Mei

zo	07	08.30	Ardennewandeling Stavelot - Coo, met busvervoer (zie website www.ivn.nl/maastricht)
zo	07	09.30	Het Jekerrondje - start Statieplein Kanne (B) - om de twee weken struinen in het Jekerdal
zo	21	09.30	Het Jekerrondje - start Statieplein Kanne (B) - om de twee weken struinen in het Jekerdal
ma	29	10.30	Panoramawandeling Jekerdal (11/15 km) - start Lourdesgrot Bassenge (zie pag. 06)

Juni

zo	04	09.30	Het Jekerrondje - start Statieplein Kanne (B) - om de twee weken struinen in het Jekerdal
zo	04	09.30	Excursie Algemene begraafplaats - start hoofdingang Tongerseweg (zie pag. 07)
zo	11		Gluren in de Natuur - stadspark monding Jeker. Meer info volgt in flyer
zo	18	09.30	Het Jekerrondje - start Statieplein Kanne (B) - om de twee weken struinen in het Jekerdal
zo	18	10.00	Vogeltelling 3M's (Nationale Vogelweek) - Natuurtuinen Jekerdal. Meer info volgt in flyer.
ma	26	19.00	AvondNatuur4Daagse - Ommetje Vaeshartelt (zie pag. 08)
di	27	19.00	AvondNatuur4Daagse - Stadspark Maastricht
wo	28	19.00	AvondNatuur4Daagse - Ontdek Wijck
do	29	19.00	AvondNatuur4Daagse - Het Frontenpark

Juli

zo	02	09.30	Het Jekerrondje - start Statieplein Kanne (B) - om de twee weken struinen in het Jekerdal
za	08	14.00	Jekerdal scharrelkids - Slootjesdag - Natuurtuinen Jekerdal (zie pag. 08)
zo	16	09.30	Het Jekerrondje - start Statieplein Kanne (B) - om de twee weken struinen in het Jekerdal
zo	30	09.30	Het Jekerrondje - start Statieplein Kanne (B) - om de twee weken struinen in het Jekerdal

Augustus

za	12	21.30	Vallende sterren wandeling - start Tienhovenmolen, Gasthuis/Bemelen (zie pag. 09)
zo	13	09.30	Het Jekerrondje - start Statieplein Kanne (B) - om de twee weken struinen in het Jekerdal
vr	25	20.00	Nacht van de vleermuis - start hoofdingang Tapijnkazerne (zie pag. 10)
za	26	20.00	Nacht van de vleermuis - start hoofdingang Tapijnkazerne
zo	27	09.30	Het Jekerrondje - start Statieplein Kanne (B) - om de twee weken struinen in het Jekerdal

September

di	05	20.00	Bomencursus - lespakket zaden en vruchten (theorie) - locatie Klaekeburg, Heugem (zie pag. 11)
za	09	09.00	Start Natuurgidsenopleiding IVN Regio Maas & Mergelland - Kasteeltuin Oud-Valkenburg
zo	10	09.30	Het Jekerrondje - start Statieplein Kanne (B) - om de twee weken struinen in het Jekerdal
za	16	09.30	Bomencursus - lespakket zaden en vruchten (praktijk) - locatie nog te bepalen (zie pag. 11)
za	16	19.50	Nationale Nacht Vlindertelling - plateau Sint Pietersberg (zie pag. 10)

Voor alle publieksactiviteiten geldt dat deze gratis zijn, een vrijwillige bijdrage is altijd welkom!

Aanmelden is verplicht (tenzij anders vermeld). Vul het registratieformulier in via de link in de flyer of op de website. Graag op tijd bij het vertrekpunt zijn. Kijk op www.ivn.nl/maastricht voor eventuele wijzigingen in de activiteiten.

Parkeer voor Natuurtuinen Jekerdal s.v.p. aan de Mergelweg.

LET OP: er is betaald parkeren. Boete parkeren in de Drabbelstraat: € 75,- !!

er vanaf wordt gehaald wordt de boorkern vervolgens geschuurd met schuurpapier en kan het tellen van de jaarringen beginnen.

Op het moment dat ik dit schrijf is dit proces in de universiteit nog niet afgerond aangezien Leo Goudzwaard het daar nog te druk heeft met lesgeven. De leeftijd van beide bomen is helaas dus nog onbekend.

Een leuk toeval: van het rijtje Zomereiken in het Cannerbos koos Leo Goudzwaard de boom uit waarop het groene bordje met de W was geschroefd: de W van onze IVN-wandeling 'Ommetje Wolder'.

[Chris van den Ende]

Marnis

kwekerij

Exclusieve vaste planten en schaduwplanten

De beste en leukste methode om te kijken wat we te bieden hebben is om gewoon eens langs te komen op onze kwekerij.

Kloosterweg 9 - 6241 GA Bunde / www.marnis.nl

Logboek werkgroepen

_ werkgroep publieksactiviteiten

Diverse cursussen en educatieve activiteiten

Dinsdag 24 en 29 januari, 28 februari en 5 maart - Cursus Wintervogels

"Een aanrader voor iedereen!"

Een paar weken geleden hebben wij meegedaan aan de cursus Wintervogels van IVN Maastricht. Onder deskundige begeleiding van ervaren en enthousiaste gidsen uit de Werkgroep Vogels (René, Henny en Nico) werden we meegenomen in de wereld van vogels die we vooral in de winter in onze contreien kunnen waarnemen. In totaal 4 lessen waarvan 2 excursies met mooie waarnemingen waaronder Kramsvogel, Dodaars, Koperwiek, Grote zilverreiger, Kleine zilverreiger, Boomkruiper, Smient, Topper, Wintertaling, IJsvogel etc. etc. Heel goed om te zien dat er zich ook enkele jongere mensen onder de groep cursisten bevonden (uiteraard was ook de 'grijze golf' ruim vertegenwoordigd). Naar ik heb horen zeggen zijn er uit deze groep een paar mensen die zich hebben aangemeld als lid van IVN Maastricht. Pure winst dus voor onze kostbare natuur. Overigens smaakt dit naar meer en ik hoop dan ook dat deze cursus een vervolg krijgt in een ander seizoen. Heel veel dank aan René als hoofddocent en aan Henny en Nico als begeleiders tijdens de excursies. [Ine en John Steijns - Valkenburg aan de Geul]

Donderdag 9 februari - Webinar Slakken en Mossels in Zuid-Limburg

Met dank aan Gerard Majoor voor een geslaagde eerste webinar van IVN Maastricht over slakken en mossels in Zuid-Limburg. 15 mensen waren aanwezig achter de computer, laptop, tablet of telefoon op een koude donderdagavond. Aan bod kwamen landslakken; voorbeelden van huisjesslakken en naaktslakken. Daarna werd verteld over zoetwaterslakken en zoetwatermossels. Ik wist niet dat er zoveel soorten slakken en mossels waren. Slakken in alle maten en vormen - van piepklein (enkele millimeters tot enkele centimeters) tot groter, met ronde, ovale, of zelfs langwerpige huisjes. Wist je dat meer dan de helft van de soorten huisjesslakken kleiner zijn dan 5 mm? De meest voorkomende of bekende in Zuid-Limburg is de Wijngaardslak. Een opmerkelijke karakteristiek is dat vrijwel alle landslakken tweeslachtig (hermafrodit) zijn. Zo ook de Wijngaardslak waar wederzijdse bevruchting plaatsvindt. Ze overwinteren in de grond en sluiten hun huisje dan af met een kalkdekseltje. Verder kwamen mooie foto's voorbij van slakken met prachtige huisjes, met allerlei kleuren en strepen. Belangrijk om te melden is de rol

van slakken in het ecosysteem. Ze ruimen dood materiaal op, of anders gezegd: ze 'composteren'. Ze zijn voedsel voor andere dieren en zijn soms een (tussen)gastheer voor parasieten.

Natuurlijk wilde men weten: hoe krijg je slakken uit de tuin? Vooral de naaktslakken worden als een plaag ervaren door mensen met tuinen en in de landbouw. Een paar goede en bio-vriendelijke tips waren bijvoorbeeld: planten zetten waar slakken niet van houden zoals varens, akelei, anjers, geraniums, goudsbloemen, tijm of slak-onvriendelijke bodembedekking zoals cacaodoppen, houtsnippers, scherp zand. Je kunt ook slakken wegvangen, met de hand of door bakjes bier in te graven.

Later heeft Gerard verteld over zoetwaterslakken waar er al 36 voorbeelden van zijn. En daarna was het de beurt aan de zoetwatermosselen. Ze vallen onder de ongewervelde waterbeestjes, die zo'n belangrijke rol spelen in de levenskringloop onder water. Zoetwatermosselen zijn belangrijk in het ecosysteem omdat ze algen en zwevende slibdeeltjes uit het water filteren. Hiermee zuiveren ze, vaak in heel korte tijd, veel water. Tot wel 4 liter per uur. Op die manier voorkomen ze teveel aan algengroei en zorgen ze mede voor helder water. In helder water kan het zonlicht goed doordringen, wat weer belangrijk is voor ander waterleven, zoals planten en vissen. Het gedrag van deze weekdieren heeft een belangrijke rol als 'vroeg waarschuwingssysteem' voor het monitoren van de waterkwaliteit. De Mossel Monitor zoals dit genoemd is, wordt ingezet voor de bewaking van de waterkwaliteit waarbij regelmatig monsters van het water worden genomen die chemisch geanalyseerd worden. Aan de hand van de resultaten wordt bepaald of er sprake is van een alarmerende verontreiniging. Mosselen in schoon water hebben een karakteristiek bewegingspatroon: ze zullen meestal open staan en slechts af en toe voor korte periodes sluiten. Een mossel die zich in verontreinigd water bevindt zal een afwijkend gedrag vertonen. (Driehoeks)mosselen reageren op waterverontreiniging door hun kleppen langdurig te sluiten.

Een heel bijzonder verhaal werd ook gedeeld over de zoetwatermossel en zijn interactie met vissen. Zo plaatst de vrouwtjes Bittervoorn haar eitjes op een slimme manier, in een uitgekozen grote mosselschelp. In zo'n gepantserde kraamkamer kunnen de eitjes en larven veilig groot worden, goed beschermd tegen rovers. Na enige tijd verlaten de larven de mossel. Ook zijn zoetwatermossels voedsel voor andere dieren zoals eenden. Het was een zeer interessante lezing en zeker de moeite waard om hier meer over te hebben geleerd!

[Vanessa Ali]

Donderdag 2 maart - Dialoogavond: een Natuur-inclusieve stad?

Op 2 maart is in De Brandweerkantine aan de Capucijnenstraat een dialoogavond over Maastricht als een natuur-inclusieve stad gehouden.

Er was een grote opkomst voor deze door NHG, CNME en IVN Maastricht gezamenlijk georganiseerde bijeenkomst. De avond werd ingeleid door Anouk Schmid (gemeente Maastricht), Renan Schulze (burgerbegroting) en Ivo Raemakers (bijenexpert), met Johan den Boer (NHG) als gespreksleider.

Een kort verslag van wat er die avond is besproken. Een natuur-inclusieve stad houdt rekening met mens en natuur. Meer natuur en minder hitte; een compacte stad in een wijds en 'weids' landschap. Natuur kent geen grenzen. Natuurbescherming en duurzaamheid vormen belangrijke doelen, ook in de stad. Dit gaat echter ook gepaard met keuzes en dilemma's. Er bestaan al waardevolle initiatieven op het gebied van biodiversiteit en klimaatadaptatie in de stad; vergroening binnenstad, vergroening schoolpleinen, tegengaan hittestress en droogte etc.

Ook is Maastricht de meest bijen-rijke gemeente van Nederland; onder bepaalde omstandigheden kunnen wilde bijen heel goed gedijen in de stad. Maatregelen die bijen helpen, hebben vaak ook positieve sociale, klimaat- en milieueffecten.

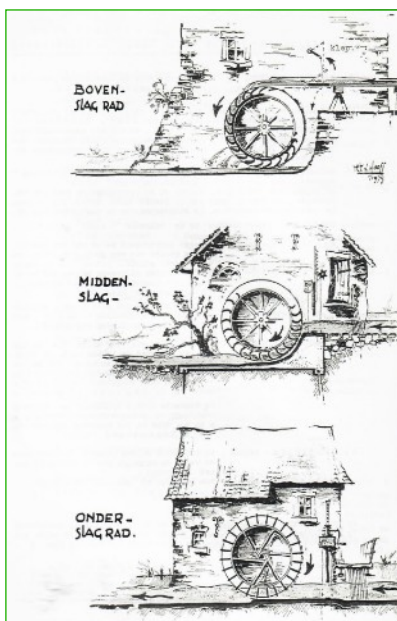
Bewustwording hierover wordt steeds belangrijker, ook in Maastricht. Zo is tijdens een geanimeerde uitwisseling de heroprichting van een overleg van groene organisaties in Maastricht aan bod gekomen. Ook is een klankbordgroep voor het gemeentelijke omgevingsbeleid voorgesteld. CNME, IVN Maastricht en onze Werkgroep Duurzaamheid maken daar graag werk van!

[Jack Gerats]

Excursies

Zondag 19 maart - Jekermolens-wandeling

Met groot enthousiasme werd op zondag 19 maart de Jekermolens-wandeling gelopen. Deze werd geïnitieerd door het Buurtnetwerk

Campagne in samenwerking met gidsen van IVN Maastricht en was bedoeld om mensen niet alleen kennis te laten maken met de historie van de natuur en het landschap rondom de Jekermolens in het Jekerdal van Maastricht, maar zeker ook de werking van de waterraden. We leerden dat de kracht van het water middels een bovenslagrad, een middenslagrad of een onderslagrad werd opgewekt. Een molen werd qua type benoemd naar de plek waar het water op het rad terecht kwam en dit in beweging zette.

Het water van een rivier werd voor een deel omgeleid -via een aftakking, de zogenaamde Molentak- om het waterrad te bereiken en na gedane werk weer terug geleid naar de oorspronkelijke rivier.

De wandeling startte met een ontvangst bij het CNME in het Jekerdal en voerde de meer dan 50 deelnemers (we hadden zelfs een reservelijst, maar VOL is VOL) langs de molens van de Jeker, door weilanden en bossen en langs historische gebouwen (onder andere villa en koetsiershuis van Regout en Château Neercanne).

De Jekermolens -vroeger waren dat er zeker 60- bevonden zich zowel binnen (40 stuks) als buiten (20) de stadsmuren in de gemeente Oud-Vroenhoven en Sint-Pieter. De Jeker was de scheidslijn tussen België en Nederland! De molens werden gebouwd in de middeleeuwen en waren in bedrijf tot het einde van de 19e eeuw. Meestal lagen de molens per 3 á 4 bij elkaar. Bij de Lombokmolen werd de oudste van de drie molens -de bovenste Jekermolen- in de 13e eeuw gebouwd. Later werden ook de middelste en onderste Jekermolen gebouwd. De molens werden gebruikt voor het malen van graan en het persen van olie uit zaden en Regout maalde zelfs zijn kleurstoffen voor het aardewerk uit erts in de Nekummertmolen. In de loop der eeuwen zijn de molens verschillende keren gerestaureerd en herbouwd. Aan het einde van de 19e eeuw werden de Jekermolens echter niet langer gebruikt voor hun oorspronkelijke doel en raakten ze langzaam in verval. De Lombokmolen -ook wel de Mackermolen genoemd- werd nog tot 1960 gebruikt voor het malen van graan.

Daarna gingen we door naar de Nekummermolen, die geen molen meer is. Daar werd de gastvrijheid van de heer Staal zeer op prijs gesteld omdat alle groepen in zijn tuin toegang hadden tot de Jeker. Het bruggetje vormde de oversteek tussen het Belgische Vroenhoven en het Nederlandse Sint-Pieter. Ook konden wij van kortbij de daar aangelegde vistrap aanschouwen.

Er werd een tussenstop gehouden op het prachtige landgoed van Château Neercanne. Hier werden we verrast met een warm drankje en heerlijke muffins en konden we uitkijken over de vijver en de meanderende Jeker. Daarna door naar de Smokkelmolen, waar Reinier als lokale Groene biologische bakker ons van zijn brood liet proeven, gemaakt van

lokaal graan, gemalen in de Smokkelmolen. En het was heerlijk. Ook het project 'levedejeker.eu' werd gepromoot.

Het weer was de gehele middag goed en het bleef gelukkig droog. De wandelaars genoten volop en maakten onderweg veel foto's. De deelnemers waren erg enthousiast over de wandeling en bedankten de gidsen voor de interessante informatie en de mooie ervaring. Ton (gids) had nog een leuke Filippinepuzzel gemaakt en het woord CAMPAGNE werd gevonden doch de naam Clemensmolen (onder het poortje door in de Pieterstraat) was een moeilijke! Ton, Carlo, Gid en Jop wederom bedankt voor jullie inzet en fijne samenwerking.

[Christien en Maartje van Buurtnetwerk Campagne]

Zondag 26 maart - Jekerrondje 1

'Lentekriebels' was het thema van de wandeling. Maar wat er deze zondagochtend kriebelde was geen lente maar water dat zich niets aantrok van de belofte dat mijn regenjas wel ademt maar geen regen doorlaat. Het was het eerste Jekerrondje, de eerste van een tweewekelijkse, 1½ uur durende zondagochtendwandeling in het Jekerdal, in de ochtend nadat we net van winter- naar zomertijd waren gewisseld. Het tijdstip van vertrek, half 10, was dus feitelijk half 9 en dat gekoppeld aan een loodgrijze Buienradarverwachting, deed ons vrezen dat enkel de gidsen, Carlo en Antonie, en Hugo, de organisator, aan de start in Kanne zouden verschijnen. Toch meldden zich nog zeven andere ijzerverters plus een ruwharige teckel aan de meet.

Over een smal sterk stijgend pad nam Carlo ons mee naar het Cannerbos. Vroeger, toen het Jekerdal nog broekgrond was, vormde dit pad samen met de hooggelegen Susserweg de verbinding tussen Maastricht en Kanne. Glibberend over de spekkige lössgrond kwamen we uit bij de bovenste rand van het bos. Hier konden we aan de plaatsing van de oude bomen zien dat het Cannerbos eens een aangelegd landgoed was. Het had de vorm van een sterrenbos. Hierin waren de lanen zo gesitueerd dat de kasteelheer vanuit een centraal punt het

overstekend wild met weinig moeite kon neerschieten. In een open veld houden we stil bij het monument voor de Bandkeramiekers. Dit boerenfolk heeft zich ongeveer 5.300 jaar voor Christus in deze streek gevestigd en hier zo'n 5 eeuwen geleefd. Het doet ons beseffen dat de ware Sjeng van boerenafkomst is. In het bos, waar de hoge bomen een beetje beschutting bieden, komen de lentekriebels toch los. We genieten van de prille voorjaarsbloei: Een golvend tapijt van Bosanemonen, veel Gevlekte aronskelken, Bosviooltjes, Maarts viooltje, Salomonszegel, Holwortel, Klein hoefblad en Sleedoorn vol in bloesem. De vogels bewaarden hun energie tot beter weer, maar we horen toch Spechten trommelen, de Groene specht lachen, het heldere getwinkel van Roodborst en Winterkoning en de repeterende zang van de Zanglijster.

Om 11.00 uur zijn we terug en drinken samen koffie bij Hild'ice.

[Hugo Bloksma]

Zondag 9 april – Jekerrondje 2

In de stille ochtend van eerste Paasdag neemt onze gids, Toos Bloemers, ons mee langs akkers en beemden aan de Jeker en naar het oude bos achter het Château. Na een koude nacht is het dal nog in een ijle nevel gehuld. Maar de klimmende ochtendzon doet het langzaam verdwijnen. Om half tien gaan we van start vanaf het Statieplein in Kanne.

Het Jekerrondje van vandaag heeft als thema: De flora van het Cannerbos. Maar voor we het bos bereiken zien we aan de randen van de akkers en langs ons wandelpad al veel in bloei staan, waaronder rijen Paarse dovenetel die, bij nadere analyse, nogal eens Gevlekte dovenetel blijkt te zijn. Vanuit een hoge struik horen we de heldere, uitbundige zang van de Zwartkop, net terug uit het zuiden. Dat geeft al een echt voorjaarsgevoel.

Staande op een brug over de Jeker beschrijft Toos ons hoe het dal van de Jeker was voordat het in de jaren dertig van de afgelopen eeuw werd doorsneden door het Albertkanaal. Voorbij de brug, zagen we, dankzij het scherpe oog van een deelnemer, op vochtige grond muskuskruid staan. De bloeiwijze in dobbelsteenvorm is heel bijzonder. In het Cannerbos verwijst de veelheid aan stinsenplanten zijdelings naar de lang vervlogen tijd dat dit een chic aangelegd

park was. We staan hier stil bij de hier breed verspreide Bosanemoon, de Gevlekte en Italiaanse aronskelk, het Maarts viooltje, de Maagdenpalm, Salomonszegel en Speenkruid. Allemaal voorjaarsbloeiërs.

Op de muur achter het kasteel staat het mos in bloei. Helaas heeft niemand een vergrootglas bij zich, zodat we niet groots van dit kleins kunnen genieten.

Na 1 ½ uur wandelen zijn we terug in Kanne, waar we bij Hild'ice deze mooie ochtend gezellig met een kopje koffie afronden. We hadden 13 deelnemers, zeer gevarieerd in leeftijd, tussen 10 en behoorlijk bejaard. Voor een activiteit in de ochtend van 1ste Paasdag niet zo gek lijkt mij.

[Hugo Bloksma]

_ werkgroep jeugd

Zaterdag 21 januari -

De Jekerdal-Scharrelkids in de sneeuw

Na een lange pauze is er weer een activiteit voor de Scharrelkids. Op zaterdag 21 januari staat een winterwandeling over de Sint-Pietersberg op de planning. We hebben allerlei opdrachten verzonnen om tijdens de wandeling uit te voeren. Op vrijdag begint het te sneeuwen en zaterdagochtend is het landschap bedekt met een laag sneeuw. 4 kinderen zijn ondanks het ijskoude weer toch komen opdagen. Gelukkig zijn ze goed voorbereid en hebben ze warme kleding aan. Eentje heeft zelfs een slee meegenomen. Het programma kan in de prullenbak. Uitgelaten rennen ze rond en genieten ze volop van de sneeuw. Na een tijdje worden ze wat kalmer en besteden we aandacht aan de vogels. Door de kale bomen kunnen we goed verschillende soorten mezen zien. De tocht gaat verder maar bij het ENCI-bos zien we een mooie helling. Dat betekent dus met de slee naar beneden. We gaan verder door het bos. We bekijken de bomen en verwonderen ons over de bomen met twee of drie stammen die in vreemde vormen omhoog groeien. Een jongen besluit om onder de sneeuw naar stenen te zoeken. Al snel laat hij enkele mooie exemplaren zien. Zijn vader krijgt de opdracht om de stenen te dragen want ze moeten mee naar huis. Na anderhalf uur wandelen staan we weer bij de steile helling van de Sint-Pietersberg. De afdaling naar de Natuurtuinen is door de gladheid en sneeuw een hele uitdaging. De kinderen kunnen naar huis, maar waarschijnlijk blijven ze de rest van de dag lekker buiten spelen. Wat een beetje sneeuw al niet kan doen. [Carlo Poolen]

_ werkgroep flora

Zaterdag 7 januari - De natuur is vroeg dit jaar

Bij de werkgroep flora leer ik iedere keer als ik meega weer wat nieuws, maar deze keer was wel héél bijzonder. Je ziet, dat óók in de winter, de natuur veel te vertellen heeft: overeenkomsten, verschillen, typische kenmerken, ze zijn allemaal aanwezig. De Zomereik en de Wintereik bijvoorbeeld: het zijn écht heel verschillende bomen. De Zomereik heeft een héél kort steeltje aan het begin van het blad, de Wintereik een lang steeltje.

De voet van het blad is bij de Zomereik rond, bij de Wintereik recht afgesneden.

Maar hoe je in één klap kunt zien welke Eik het is, is aan de eikel of de lege eikelhoedjes: bij de Zomereik zitten die aan een lange steel en bij de Wintereik direct aan de tak.

Maar vandaag ging het veel over het verschijnsel gallen. We kwamen er enorm veel tegen in allerlei soorten en maten. Het is

een celwoekering van de boom, opgewekt door de aanwezigheid van insect (bv galmug, galwesp, vlieg). Ze hebben allemaal namen. Een bekend voorbeeld is: galappels, veroorzaakt door de sluipwesp. De gal is een soort hotel voor het insect, hij legt er eitjes in. De boom heeft er geen last van, hij zal er niet van doodgaan. Net zo min als van de Maretak die we tegenkwamen. Een altijd groen blijvende plant die op bomen groeit, een half-parasiet.

Nog een voorbeeld van veranderde celdeling bij bomen: de kurkbast. Dit komt voor bij de Spaanse aak en de Iep. Deze kurkbast maken ze om insecten te weren. Het is een prachtig apart verschijnsel. Als je het tegenkomt denk je echt wel even: 'wat is dit nou'? De natuur is altijd even vindingrijk.

Verderop een afgezaagde boomstam. Dwarsstrepen op de stam: een Kers denk je dan, maar ook de Berk heeft dwarsstrepen, en als die lang ligt is het kenmerkende witte van de bast verdwenen. Dat wordt toch nog even kijken of het wel écht een Kers is...

En dan zien we het: véél te vroeg kondigt de lente zich aan. Aronskelk, Stinkende Gouwe, Zevenblad en Nagelkruid. Gelukkig stelt Ronny ons een beetje gerust door te zeg-

gen dat Merels wel al zingen, maar beseffen dat het te vroeg donker is en ze dus nog niet met nesten beginnen. Ze weten dat ze onvoldoende tijd hebben om op één dag genoeg voedsel bij elkaar te krijgen. Ze zien te slecht in de donker. Wat gaat er toch allemaal om in zo'n klein vogelkopje?

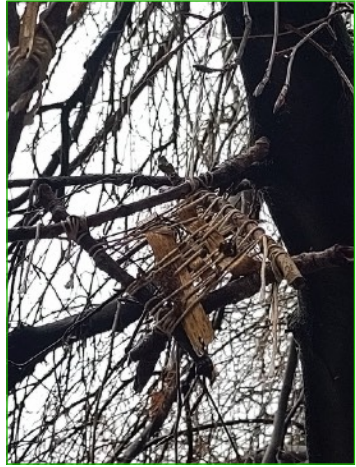
Op het eind van de ochtend zien we de Hazelaar, nu al vol met zijn typische mannelijke stuifmeelstengels, waarvan het stuifmeel eerst met de wind moet worden meegevoerd, voordat de vrouwtjes komen; dit om zelfbestuiving te voorkomen. Maar nadere inspectie leert, dat zelfs de vrouwtjes er al aanzitten. De natuur is écht vroeg dit jaar! [Josee Brouwers]

Woensdag 18 januari - Geologie

De titel van het verhaal van Enne over Geologie is 'De reis die Europa en dus Zuid-Limburg maakt door de geologische tijdvakken heen'. Kik, Josee, Gerard, Irma, Ronny, Ton en Marjan hebben aandachtig naar deze reis geluisterd. De definitie van Geologie is de leer van hoe de vorming van de aardkust zich heeft kunnen ontwikkelen vanaf dat geologen zich ermee bezighielden, zo'n 4,6 miljard jaar geleden. Volgens geologen spelen bij de vorming van het gesteente en dus de aardkust 4 factoren een rol: 1. het klimaat, 2. de tektoniek, 3. de schommelingen van de zeespiegel en 4. de tijd op dat moment. Enne neemt ons mee naar 4,6 miljard jaar geleden: de aardkorst gedraagt zich als 'houtvloten' op drift over de oceaan. Deze 'houtvloten' (aardplaten) liggen van oorsprong op de evenaar als een ring om de aarde. De ring breekt en de platen drijven naar elkaar toe en vormen één groot continent. Dit continent breekt in platen uiteen die later weer bij elkaar komen in één continent. Ook dit breekt in platen die veel en veel later de huidige continenten vormen. De tocht van Limburg (en groter: Europa) begint als 'plaat' circa 570 miljoen jaar geleden in de buurt van waar nu de zuidpool is. Langzaam schuift deze 'plaat' naar het noorden en komt op het noordelijk halfrond terecht net boven de evenaar. De verschuivingsnelheid is dan iets meer dan 2 cm per jaar. Tijdens die reis gaat Zuid-Limburg door een aantal geologische tijdvakken heen. Enne geeft een overzicht van de belangrijkste tijdvakken, zoals het Cambrium, Ordovicium, Carboon (bekend van de Heimansgroeve bij Epen), het Perm, het Jura-tijdvak en het Krijt. Ook laat ze zien dat Limburg begon rond de evenaar in een aardplaat en langzaam naar boven opschoof om te eindigen waar het nu ligt. De kalkafzettingen die maken dat we hier veel kalkminnende planten hebben, die zijn gevormd in het Carboon (restanten van de in zee levende organismen met een kalkskelet). Enne heeft gebruik gemaakt van de cursusreader van de cursus Geologie van Carlo en een boek over de Geologie van Nederland. Het was een boeiend verhaal en iedereen was op het laatst verzadigd van alle info zodat we aan de kalk-flora niet meer toegekomen zijn. [Enne Bommel en Irma Kokx]

Zaterdag 4 februari - Waldeckpark

Met Susanne en Marijke gaan we op pad in het Waldeckpark. We proberen aan de hand van de knoppen de bomen te determineren. De Beuk met spitse eindknoppen is gemakkelijk. De volgende boom is al wat moeilijker: roodachtige eindtakken, knoppen verspreid staand, scherp ingesneden blad en restanten vruchten als bolletjes in de boom. Dit moet de Amberboom zijn. In een Treurbeuk hangt van takjes en touw gemaakte kunst. De Schijnycypres (*Chamaecyparis*) herkennen we ook, maar we missen

Ton om de juiste variëteit te bepalen. Er staan een nieuw aangeplante Paardenkastanje en twee *Cornus kousa* var. *Chinensis* (volgens het label) met braamachtige vruchten. We zien een Sierpeer, een Honingboom, een Anna Paulownaboom en een Esdoorn (cultivar) waar we lang bij stilstaan vanwege de grote hoeveelheid mossen en korstmossen op de stam. Het zijn kleine kunstwerkjes. De Haagbeuk is goed te herkennen aan de ui-vorm en de “spierbundels” op de stam. De *Taxus* is vrouwelijk omdat we de knopjes van de bloemen zien die uiteindelijk de rode bessen worden. Zo ook de *Ginkgo* omdat de noten van de bessen nog op de grond liggen. De *Ginkgo* is goed te herkennen aan de knoppen die gestapeld lijken te zijn. Ook de *Hulst* is vrouwelijk, want hier zitten nog de rode bessen aan. Een mooi roodbruin eekhoorntje scharrelt rond en klimt razendsnel in een boom als hij ons ziet. In dit

park staan verder nog een Thuja (maar welke?), een Kaukasische vleugelnoot, twee Krim-lindes en een rij Zomer- of Winterlindes (is nu niet goed te zien). De Vlier groeit met slungelige takken. De knoppen staan kruislings tegenover elkaar. Vanwege de koude voeten sluiten we onze wandeling om half twaalf af. Wat zijn bomen toch mooi en indrukwekkend.

[Irma Kokx]

Zaterdag 4 maart - Algemene begraafplaats

De eerste zaterdag van maart zijn we naar de algemene begraafplaats aan de Tongerseweg gegaan. We willen daar de Coniferen gaan bestuderen. Al een aantal jaren onderzoeken we bij onze kerstbijeenkomst groene takken en leren we van Ton Castermans welke soorten dat zijn. Dan hoeven we ze niet allemaal onder een noemer

Coniferen te noemen. Ton leert ons dat via de Latijnse namen. Ze heten dan bijvoorbeeld Chamaecyparis, Cupressocyparis, Juniperus, Sequoiadendron of Thuja. En dit zijn dan nog maar de namen van de geslachten, van deze geslachten zijn er weer verschillende soorten te onderscheiden.

Deze zaterdag krijgen we de kans om de bomen die we al vaker als takken bestudeerd hebben, te leren kennen als volwaardig uitgegroeide volwassen bomen.

We zien de Chamaecyparis Lawsonia, de Californische cipres waarvan de eind-bladeren met schubjes aan de boom hangen. De boom heeft dan ook een brede opvallende kroon aan de bovenkant. De Juniperus Chinensis Stricta, de Chinese Jeneverbes, heeft besjes, stapelgewijze schubjes en een spitse top. De schubjes zien er een beetje ruw uit en soms een beetje blauwachtig van kleur.

We zien ook een Thuja, een Levensboom. De stam van een Levensboom staat altijd rechtop. We vergelijken Taxussen,

Hemlocksparren en Fijnsparren met elkaar. Maken gretig gebruik van de kegels die we op de grond vinden en roepen actief wat in ons opkomt.

De wandeling sluiten we af bij de Mammoetboom of Reuzensequoia (Sequoiadendron giganteum). We mogen eerlijk gezegd nog steeds zeggen dat we Coniferen hebben onderzocht, maar ik wil er wel even bij vermelden dat Coniferen tot de orde van de naaktzadigen behoren die in de winter groen blijven. Daarbij horen dan ook de Sparren, Zilver-sparren, de Dennen, Ceders, Jeneverbessen, Schijncipressen, Levensbomen,... noem maar op.

Julie begrijpen dat ik in dit verslagje niet alles kan neerzetten wat Ton bij ons allemaal onder de knie probeert te krijgen. Ik hoop wel dat ik er een leuke indruk van heb kunnen geven. Dankjewel Ton, voor wat je ons geleerd hebt. [Susanne Eussen]

Woensdag 15 maart - Determineren

Omdat we bang waren dat het determineren van planten te vies zou worden voor de locatie, werden we bij Susanne thuis in Gronsveld ontvangen, waar Josee, Ton, Pieter en Irma aan de slag gegaan zijn met verschillende soorten plantjes die nu al bloeien. We beginnen met de kruisbloemigen: Vroegeling, Kleine veldkers en Muurbloem. Alle kruisbloemigen beginnen met een rozet waaruit een stengel omhooggaat. De rozetbladen hebben een blad (Vroegeling) of een samengesteld blad (Kleine veldkers). De vruchten heten hauwtje (3x zo lang als breed, langwerpig) of hauw (even lang als breed). De bloemen hebben 6 meeldraden (4 korte en 2 lange). Leuk om te weten is dat aan één plant in het voorjaar de bladeren, de bloemen en de vruchten te zien zijn.

Aan de hand van sneeuwkllokjes bespreken we het verschil tussen een bovenstandig of onderstandig vruchtbeginsel. Bovenstandig wil zeggen dat de kelk- en kroonbladen en de meeldraden aan de onderkant zijn ingeplant dus onder het vruchtbeginsel beginnen. Onderstandig betekent dat de kelkbladen, kroonbladen en meeldraden aan de bovenkant van het vruchtbeginsel zijn ingeplant. Bij het sneeuwkllokje is dit goed te zien. Als de bloem is uitgebloeid zit er een groen bolletje aan de onderkant van de uitgebloeide kroonbladen. Vogelmuur valt onder de Anjerfamilie en deze familie is te herkennen aan de vertakkingen waarbij uit de splitsing altijd iets groeit.

Met een uitgeplukte Paardenbloem van de composietenfamilie (samengestelde bloemen) laat Susanne ons zien hoe de pappus eruitziet (de kelkbladen vormen een bloembodem). Als de bloem is uitgebloeid dan komt de pappus als het ware overeind en zorgt voor de windverspreiding. [Irma Kokx]

_ werkgroep natuurbeheer

Zaterdag 10 en woensdag 14 december - Bomen snoeien

Afgelast vanwege nachtvorst.

Zaterdag 28 januari en 11 februari - Bloesemweide Amby

Er is veel werk te doen in de boomgaard. Daarom zijn we dit kwartaal twee keer gaan snoeien in de bloesemweide van Amby. Bij de appelbomen in de boomgaard van Amby zie je in de zomer door het vele blad niet waar je kunt snoeien. Daarom hebben we gewacht op de winter en worden deze bomen, nu ze kaal zijn, met voorrang gesnoeid. Eerst begin je met het weghalen van de waterscheuten, en dan kijk je welke takken tegen elkaar schuren of elkaar verdringen. We overleggen met elkaar welke tak eruit kan om een mooie open boom te krijgen. Vaak groeit een boom te hard aan de bovenkant en ontwikkelen de takken aan de onderkant van de boom zich niet meer goed, omdat alle energie naar de bovenste takken gaat. We korten de bovenste takken in zodat er weer een balans in de boom komt en zo de onderste takken steviger zullen worden.

In totaal hebben we 12 bomen gesnoeid. Op 28 januari waren we met 9 snoeiers en op 11 februari met 14.

Zaterdag 11 maart - Boerderij van Maasveld in Heugem

Maasveld heeft heel veel fruitbomen, We gaan snoeien samen met medewerkers en bewoners van Maasveld. We hebben appelbomen gesnoeid die te hoog werden en veel waterscheuten hadden. Het streven is om straks takken met appels te krijgen die op stahoogte hangen. Het was heel gezellig samen te werken met de bewoners op zo een prachtige plek. En Maasveld zorgt altijd voor een geweldig goed verzorgde lunch na gedane arbeid. Totaal aantal snoeiers 13.

Modanne - Atelier

**Kledingreparatie
Kledingontwerp
Workshops**

Annette Pieters

**Velijndonk 20
6218 GK
Maastricht**

06-38207602 | modanne.atelier@gmail.com | www.modanne.nl

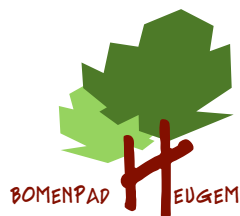
_ werkgroep BOP

Bomenpad Heugem, versie 2.0

Heugem heeft een mooie wandelroute, luisterend naar de naam 'Bomenpad Heugem'.

In de wandelroute zijn bomen opgenomen die met paaltjes zijn aangeduid, echter deze paaltjes zijn door beplanting soms onzichtbaar en in een enkel geval zelfs helemaal verdwenen. Er moet iets aan gedaan worden, maar wat? In de vorige Humus (nr. 114) is daar een artikel aan gewijd.

Aanvankelijk leek de oplossing te liggen in een QR-code: op de betreffende bomen een bordje met een QR-code schroeven en de digitale wereld doet de rest. Inmiddels is besloten dat we het toch anders gaan doen. We gaan de bomen met tekst en uitleg opnemen in een IVN-wandelroute die je met een applicatie op je telefoon kunt volgen. Deze applicatie wordt op dit moment door IVN Nederland ontwikkeld. De Cortenstalen paaltjes worden dus overbodig en zijn begin april door de gemeente Maastricht verwijderd. Om de geïnteresseerde wandelaars t.z.t. te attenderen op de mooie wandeling wordt er op dit moment een informatiebord ontwikkeld dat een duidelijke plek in Heugem zal krijgen. Met de gemeente is dit plan besproken en zij heeft recentelijk toestemming verleend om het informatiebord in Heugem te plaatsen.

Op de hoek van de Sint Michaëlsweg en De Beente staan twee bomen. Er behoren daar drie Steeleepen te staan (geplant bij de Boomfeestdag op 17 maart 2010) doch slechts één van de twee bomen is een echte Steeleep. Met de gemeente is overeengekomen dat op die locatie in april twee nieuwe Steeleepen worden aangeplant.

De Steeleep was de lievelingsboom van wijlen Tineke de Jong. Ter nagedachtenis aan haar zal een van de twee nieuwe Steeleepen te zijner tijd met gepaste ceremonie van een Cortenstalen boomkorf worden voorzien. Als het zover is zal dat uitgebreid bekend worden gemaakt in de Ratelaar of met een flyer. [Chris van den Ende]

Bie dur Lei

(Châlet D'n Observant)

Midden in de ENCI-groeve ligt het infocentrum 'Bie dur Lei' (Châlet D'n Observant) met een prachtig terras waar het heerlijk toeven is.

Geniet van het fantastische uitzicht op de Observant en de ENCI-groeve met haar adembenemende kalkwanden, beklim de trap naar het spectaculaire uitzichtplatform of maak een van de vele prachtige wandelingen (vanaf 7 km). Meer wandelingen kun je downloaden op www.wandelgidszuidlimburg.nl

Kom lekker uitrusten onder het genot van een hapje en een drankje. Iedere dag zijn wij geopend voor gebak, koffie en frisdrank. Van dinsdag t/m zondag is er een kleine kaart met lunchgerechten. Denk er aan: er is betaald parkeren!

Bie dur Lei is het hele jaar door geopend
maandag t/m woensdag van 10.00 - 17.00 uur,
donderdag en vrijdag van 11.00 - 17.00 uur
zaterdag en zondag van 10.00 - 17.00 uur

Adres: Lage Kanaaldijk 117, 6212 NA Maastricht
e-mail: chaletobservant@gmail.com website: www.chaletobservant.nl

Lid worden?

Draag je IVN een warm hart toe of wil je zelf actief meedoen in een van de werkgroepen? Geef je dan op als lid en sluit aan bij de afdeling Maastricht:

- 1) via de website: www.ivn.nl/maastricht onder de knop 'Lid worden'
- 2) via Carlo Poolen: telefoon 043-3626261 of per e-mail: ivn.maastricht@home.nl

Het IVN-lidmaatschap kost:	€
IVN-lid (en aangesloten bij afdeling Maastricht) inclusief: afdelingsblad Humus (3x per jaar, gedrukt of digitaal), nieuwsbrief Ratelaar (onregelmatig, digitaal), tijdschrift Mens en Natuur (4x per jaar, gedrukt), korting op onze cursussen en workshops en 10% korting in IVN-webshop (behalve boeken).	25,-
Huisgenoot-lid	5,-
Jeugdlid (tot 18 jaar en aangesloten bij afdeling Maastricht) inclusief: afdelingsblad Humus (3x per jaar, gedrukt of digitaal), nieuwsbrief Ratelaar (onregelmatig, digitaal), tijdschrift Mens en Natuur (4x per jaar, gedrukt), korting op onze cursussen en workshops en 10% korting in IVN-webshop (behalve boeken).	5,-

Donateur worden?

Wil je geen lid van onze vereniging zijn, maar ons wel financieel steunen? Dat kan! Geef je op via het aanmeldformulier op onze website onder de knop 'Lid worden' Je ontvangt dan 3x per jaar ons afdelingsblad 'Humus'. Je hebt geen stemrecht en je krijgt geen korting op IVN-cursussen en andere IVN-activiteiten.

Abonnement tijdschrift de Natuurgids

De Natuurgids beschrijft de rijke wereld van natuur, milieu en heem in Limburg. In elk nummer o.a. wandelroutes met kaartje. Zie ook www.denatuurgids.nl
 Een abonnement op de Natuurgids is voor IVN-leden extra voordelig. Voor 8 nummers per jaar betaal je slechts € 17,-. Opgeven op het aanmeldformulier 'Lid worden'.

Aduceren in Humus

De kosten voor 1 jaar (3 nummers) adverteren bedragen:
 ¼ pagina € 25,-; ½ pagina € 50,-; 1 pagina € 75,- (in zwart/wit)

Kopij voor Humus 116 (verschijnt in september)

Aanleveren uiterlijk maandag 31 juli bij Chris van den Ende,
 e-mail: chris.vandenende53@gmail.com
 Redactie Humus: Chrit Merckelbagh, Chris van den Ende, Irma Kokx.
 Afdelingsblad Humus verschijnt 3x per jaar.

